Analiza uvoza Republike Hrvatske

Ostović, Diana

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic Nikola Tesla in Gospić / Veleučilište Nikola Tesla u Gospiću**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:107:657890

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Repository / Repozitorij:

Polytechnic Nikola Tesla in Gospić - Undergraduate thesis repository

zir.nsk.hr

Image not found or type unknown

VELEUČILIŠTE „NIKOLA TESLA“ U GOSPIĆU

Diana Ostović

ANALIZA UVOZA REPUBLIKE HRVATSKE

ANALYSIS OF IMPORT OF CROATIA

Završni rad

Gospić, 2016.

VELEUČILIŠTE „NIKOLA TESLA“ U GOSPIĆU

Poslovni odjel

Stručni studij Ekonomika poduzetništva

ANALIZA UVOZA REPUBLIKE HRVATSKE

ANALYSIS OF IMPORT OF CROATIA

Završni rad

MENTOR

Prof. dr.sc. Mehmed Alijagić

STUDENT

Diana Ostović

JMBAG: 2963000326/09

Gospić, siječanj 2016.

VELEUČILIŠTE „NIKOLA TESLA“ U GOSPIĆU

Poslovni odjel – stručni studij Ekonomika poduzetništva

Gospić, 05. veljače 2013. god.

ZADATAK

za završni rad

Pristupniku **Ostović Diana** MBS: 2962000326/09

Studentu stručnog studija Ekonomika poduzetništva izdaje se tema završnog rada pod nazivom

ANALIZA UVOZA REPUBLIKE HRVATSKE

Sadržaj zadatka :

Pojam, značajke, oblici i čimbenici uvoznog posla; Povezanost uvoza i izvoza;
Analiza uvoza RH; Struktura robnog uvoza po državama izvoznicama;
Uvoz RH nakon ulaska u Europsku Uniju; Vanjskotrgovinska politika RH.

Završni rad izraditi sukladno odredbama Pravilnika o završnom radu Veleučilišta „Nikola Tesla“ u Gospiću.

Mentor: dr.sc.Mehmed Alijagić, prof.v.šk. (ime i prezime) zadano: 05.02.2013. (nadnevak) , _____ potpis

Pročelnik odjela: I.Tonković Pražić, predavač (ime i prezime) predati do: 30.09.2016. (nadnevak) , _____ potpis

Student: Diana Ostović (ime i prezime) primio zadatak: 05.02.2013. (nadnevak) , _____ potpis

Dostavlja se:

- mentoru

I Z J A V A

Izjavljujem da sam završni rad pod naslovom Analiza uvoza Republike Hrvatske izradila samostalno pod nadzorom i uz stručnu pomoć mentora dr.sc. Mehmeda Alijagića, prof.v. šk.

Ime i prezime

Diana Ostović

Diana Ostović

(potpis studenta)

SAŽETAK

Danas u svijetu ne postoji niti jedna zemlja koja je toliko velika i koja raspolaže svim potrebnim vrstama i količinama prirodnih bogatstava, a da nema potrebe trgovati sa svijetom. Vanjska trgovina je važna za cjelokupno gospodarstvo svake zemlje, pa tako i za Republiku Hrvatsku. Bez vanjske trgovine zemlja ne bi mogla biti konkurentna na svjetskom tržištu i ostvarivati devizna sredstva. Razmjenom roba i usluga s inozemstvom gospodarstvo jedne zemlje uključuje se u svjetsko gospodarstvo uspostavljajući odnose s njima. Prema tome, vanjska trgovina svojom djelatnošću usklađuje materijalni sastav društvenog proizvoda s potrebama potrošnje domaće zemlje. Drastično pogoršanje privrednih pokazatelja na početku devedesetih godina u Hrvatskoj ne bi se smjelo tumačiti isključivo ratnim posljedicama, zaboravljajući strukturne razloge uvjetovane prethodno desetogodišnjim razdobljem žestoke gospodarske i svekolike krize i u Hrvatskoj, iako je razaranje gospodarskih uvjeta najočitije i najizrazitije. Općenito promatrano, u posljednjih je 11 godina naglašeni trend bržeg rasta uvoza od izvoza rezultirao visokim trgovinskim deficitima, ali i visokim deficitom na tekućem računu platne bilance. Ulaskom u članstvo Europske unije 1. srpnja 2013. godine, ostvario se najvažniji vanjskopolitički cilj Republike Hrvatske nakon osamostaljenja na kojem se intenzivno radilo dulje od desetljeća. Uzajamno otvaranje tržišta za kretanje roba, usluga, radne snage i kapitala već je proteklih godina donijelo vidljive promjene. Hrvatska bi trebala puno više izvoziti svoje proizvode i smanjiti uvoz. Također domaći proizvodi bi se trebali još više promovirati i plasirati u inozemstvo, naročito ulaskom u Europsku uniju gdje se otvaraju nove mogućnosti. Potrebno je da se u neposrednoj suradnji sa svim sudionicima u proizvodnji, razmjeni i potrošnji roba i usluga, omogući skladan gospodarski razvoj zemlje, da vanjska trgovina utječe na razvoj i unapređenje proizvodnje te da zadovolji stvarne potrebe domaćeg tržišta i osigura plasman proizvedenih viškova robe i ponuđenih usluga na stranim tržištima. Europska Unija možda pruža i više prednosti nego izazova u svim nabrojenim segmentima, ali treba pravilno usmjeriti politiku Republike Hrvatske te je uskladiti s europskim standardima, mogućnostima i prilikama.

KLJUČNE RIJEČI – vanjska trgovina, gospodarstvo, razmjena roba i usluga, razvoj.

ABSTRACT

In today's world there is no country that is so large and that has all the necessary types and quantites of natural resources, and there is no need to trade with the world. Foreign trade is important to the overall economy of each country, including the Republic of Croatia. Without foreign trade country could be competitive int he global market and generate foreign exchange. Exchange of goods and services with foreign economy of a country is included int he word economy by establishing relationships with them. Consequently, foregn trade their activity aligns the material composition of the social product to the needs of domestic consumption oft he country. Drastic deterioration of economic indicators at the beginning oft he nineties in Croatia should not be interpreted solely war consequences, forgetting the structural causes of the conditioned pre-decade fierce economic and overall crisis in Croatia, although the destruction of economic conditions the most obvious and the most expressive. Generally we observe, int he last 11 years market trend of faster growth in imports than in exports resulted in a high trade deficit, but also the high current account deficit. By joining the European Union on 1. July 2013, made the most important foreign policy goal oft he Croatian affer independence where intensively worked for more than a decade. Mutual opening of markets for the movement of goods, services, labor and capital, but in recent years has brought visible changes. Croatia would have a lot more to export their products and reduce imports. Also domestic products should be further promoted and abroad, especially in joining the EU, where open new opportunitise. You need to be in close cooperation with all oarticipants int he production, exchange and consumption of goods and services, the harmonious economic development oft he country, that foreign trade infldences the development and improvement of production and to meet the real needs oft he domestic market and ensure the placement of manufactured goods surpuls and offered service sin foreign markets. The European Union may provides more benefits than challenges int he above-mentioned segments, but must be properly focused policy oft he Republic of Croatian and is aligned with European standards, possibilities and opportunities.

KEY WORDS – foreign trade, economy, exchange of goods and services, development.

Sadržaj

1. UVOD 1
1.1. Svrha i cilj istraživanja 1
1.2. Hipoteza rada 2
1.3. Struktura rada 2
1.4. Znanstvene metode 2
2. ZNAČAJKE UVOZNOG POSLA 3
2.1. Pojam i značajke uvoza 3
2.2. Oblici uvoznih poslova 6
2.3. Čimbenici uvoza 9
2.3.1. Realni devizni tečaj 10
2.3.2. Nacionalni dohodak države 11
2.3.3. Ostali čimbenici uvoza 11
2.4. Povezanost uvoza i izvoza 12
3. ANALIZA UVOZA U REPUBLICI HRVATSKOJ 13
3.1. Struktura robnog uvoza Republike Hrvatske 15
3.2. Dinamika (kretanje) uvoza Republike Hrvatske 16
3.3. Struktura robnog uvoza po državama izvoznicama 17
3.4. Pokrivenost uvoza izvozom 19
3.5. Uvoz Republike Hrvatske nakon ulaska u Europsku Uniju 22
3.6. Vanjskotrgovinska politika Republike Hrvatske 25
4. ZAKLJUČAK 30

LITERATURA 32
POPIS TABLICA 35
POPIS GRAFIKONA 36

1. UVOD

U današnjem vremenu globalizacije gdje je velika dostupnost informacija, znanja, roba i usluga, ali i gdje je izuzetno velika konkurencija, suvremeni bi poduzetnik, kako bi uspio na zahtjevnom tržištu, trebao posvetiti pažnju vanjskoj trgovini. Vanjska trgovina suvremenom poduzetniku pruža mogućnosti uvoza potrebnih resursa koji mu nisu dostupni ili su skuplji na domaćem tržištu te plasiranje roba i usluga na inozemno tržište gdje može postići bolje cijene i gdje je veća potražnja. Uvoz zauzima značajno mjesto u trgovinskom sustavu neke države. Ono znači kupnju i plaćanje roba i usluga u inozemstvu ili obavljanje usluge inozemnim proizvođačima ili davateljima usluga. Uvozom se osigurava nabava robe ili usluga koji se ne proizvode ili ne nude u okviru nacionalnog gospodarstva. Osim toga uvozom se omogućava i nabava nekih proizvoda i usluga po nižim cijenama od iste takve robe ili usluga na domaćem tržištu. Na mikrorazini promatrano, trgovačka poduzeća će uvoziti samo onda kada se uvoz isplati, dok će proizvođačka poduzeća uvoziti onda kada uvozom osiguravaju sirovine i poluproizvode koji su im potrebni za proizvodnu djelatnost.

1.1. Svrha i cilj istraživanja

Svrha istraživanja je što detaljnije objasniti načine na koje se može postići što bolji gospodarski razvoj neke države.

Ovim radom se nastoji također dati analiza uvoza u Republici Hrvatskoj, kao i odgovor na pitanje kako uvoz roba i usluga utječe na gospodarski razvitak neke zemlje.

Cilj završnog rada je što preciznije objasniti razloge, metode i načine podizanja/pada gospodarskog razvoja tj. rasta zemlje temeljenih razmjerno uvozu te iste zemlje.

1.2. Hipoteza rada

U okviru predmeta istraživanja postavlja se i temeljna hipoteza rada - ovim radom želim prikazati uvoz Republike Hrvatske od proglašenja samostalnosti pa do današnjih dana.

1.3. Struktura rada

Ovaj rad je objedinjen u pet međusobno povezanih tematskih cjelina poredanih prema logičnom redoslijedu i važnosti.

U uvodu je sadržan osnovni problem i predmet istraživanja, definirani su njegova svrha i cilj te je postavljena temeljna hipoteza. Obrazložena je struktura i znanstvene metode korištene prilikom izrade samog rada.

U trećem dijelu pod nazivom ZNAČAJKE UVOZNOG POSLA, govori se važnosti uvoznog posla u ukupnoj vanjskotrgovinskoj razmjeni i njegovog utjecaja na gospodarski razvoj neke zemlje.

U četvrtom dijelu pod nazivom ANALIZA UVOZA U RH pojašnjen sam pojam uvoza, uvoznog posla kao i vrste istog.

U petom dijelu pod nazivom kroz tablične, grafičke i statističke podatke analizira se uvoz u RH od početka samostalnosti.

Zaključak je završni dio i donosi sustavan i jezgrovit prikaz relevantnih spoznaja, činjenica i stavova koji su opširnije razrađeni u samom radu.

1.4. Znanstvene metode

U izradi ovog rada korištena je dostupna literatura o navedenom predmetu istraživanja. Njezinim analiziranjem, nadopunjavanjem i uspoređivanjem izvelo se cjelokupno istraživanje. Prilikom izrade rada nastojalo se što objektivnije izložiti sve činjenice i informacije do kojih se došlo, vodeći pri tome računa o njihovoj pouzdanosti i točnosti.

2. ZNAČAJKE UVOZNOG POSLA

U isticanju značajki uvoznog posla potrebno je dati definiciju uvoza, ukazati na njegov značaj u funkcioniranju gospodarskog sustava, te ukazati na pojedine vrste uvoznog posla, što je učinjeno u ovom dijelu diplomskog rada.

2.1. Pojam i značajke uvoza

S gledišta gospodarskog interesa **uvoz** se javlja u funkciji podmirivanja potreba domaćeg stanovništva i domaćeg gospodarstva robom -proizvodima i uslugama kojih na domaćem tržištu uopće nema ili ih nema u dovoljnim količinama. Te se potrebe podmiruju kupnjom, odnosno uvozom tih proizvoda i gospodarskih usluga iz drugih zemalja, vodeći računa da se uvozne transakcije obave na najekonomičniji način, da se te kupnje obave pod najpovoljnijim uvjetima i sa što manje ulaganja deviznih sredstava potrebitih za plaćanje takvih uvoznih transakcija.(Andrijanić, 1999.)

Uvozom se, dakle, osigurava nabava robe ili usluga koje se ne proizvode, odnosno ne mogu se osigurati u okviru nacionalne privrede, odnosno omogućava nabavu neke robe ili usluge po jeftinijoj cijeni od one po kojoj bi se takva roba ili usluga mogla nabaviti na domaćem tržištu.(Andrijanić, 1999.)

Uvoz je, sa stajališta države, samo važan čimbenik u ostvarivanju ciljeva dugoročne ekonomske politike zemlje, njenog razvitka, te zaštite interesa domaćega gospodarstva i stanovništva. Gospodarski ciljevi koji se nastoje ostvariti uvozom mogu se prikazati kako slijedi: (Katunarić, 1983.)

- nabava sirovina i reprodukcijskog materijala kojima se omogućuje proizvodnja i normalno funkcioniranje gospodarskog sustava, odnosno opskrba robama kojih na

domaćem tržištu nema ili ih nema u dovoljnim količinama, a nužne su za podmirenje proizvodne potrošnje u državi,

- nabava robe široke potrošnje koje na domaćem tržištu nema ili je nema u dovoljnoj količini čime se osigurava bolja opskrbljenog domaćeg tržišta i potpunije podmirenje onih potreba koje su nužne za održavanje i povećanje životnog standarda sveukupnog stanovništva države,
- interventnim uvozom određene robe osigurava se potrebna ravnoteža robno–novčanih odnosa na domaćem tržištu, čime se neposredno utječe na onemogućavanje monopolistički pozicija pojedinih proizvođača na domaćem tržištu,
- nabavom suvremene opreme i tehnologije omogućava se izgradnja, osuvremenjivanje i proširenje kapaciteta za proizvodnju robe i pružanje usluga za koje u državi postoje povoljni uvjeti i mogućnosti visokoproduktivne i unosne proizvodnje,
- korištenje povoljnih uvjeta na svjetskom tržištu za kupnju određene robe u trenutku kad su na svjetskom tržištu ti uvjeti najpovoljniji, čime se pozitivno utječe na racionalno trošenje raspoloživih deviznih sredstava i potpuniju opskrbu nužnim robama i uslugama iz inozemstva itd.

S druge strane trgovačka poduzeća uvoze samo onda kada im se uvoz isplati, odnosno kada mogu ostvariti zaradu. Dakle, trgovačka će poduzeća uvoziti sve vrste robe i usluga, a ne samo one koji nedostaju na domaćem tržištu, čijim se uvozom može ostvariti cilj poslovanja – dobit. Proizvođačka poduzeća će uvoziti onda kada imaju potrebu za robom - sirovine, reprodukcijski materijal, poluproizvode, opremu, postrojenja i sl., te kada istu ne mogu nabaviti na domaćem tržištu, ili je uvozna roba nakon plaćanja svih carinskih i ostalih uvoznih pristojbi jeftinija ili i jeftinija i kvalitetnija od istovrsne ili slične domaće robe.

Interesi države, trgovačkog poduzeća i proizvođačkog poduzeća nisu, dakle, istovjetni kada je u pitanju uvoz, pa država mjerama ekonomske politike, zakonskom i normativnom regulativom, nastoji uskladiti, odnosno izbalansirati ukupnost svoje vanjskotrgovinske razmjene, posebice kroz stimuliranje i unaprjeđenje izvoza robe i usluga vlastitog gospodarstva i sprječavanja nekontroliranog i neopravdanog uvoza za potrebe tog gospodarstva i individualnu potrošnju stanovništva.

Razvoj društvenih proizvodnih snaga izaziva specijalizaciju proizvodnje i proizvodnju roba u velikim količinama pa tržište postaje preusko za njihov plasman. Zbog toga treba tražiti nova tržišta, tj. izvoziti, čime se ostvaruju devizna sredstva koja mogu poslužiti za uvoz deficitarnih roba koje se ne proizvode u vlastitoj zemlji radi zadovoljavanja potražnje u zemlji. Uvozi se kapital, sirovine, tehnologija, oprema, nove ideje, reprodukcijski materijal, gotovi proizvodi investicijske ili osobne potrošnje važni za razvoj privrede. Bitan faktor jest i stupanj otvorenosti privrede jedne zemlje, što je otvorenija veći je utjecaj svjetske privrede na uvjete privređivanja.

Vanjska trgovina je gospodarska djelatnost koja obuhvaća razmjenu roba i usluga s inozemstvom, tj. ukupnu razmjenu materijalnih i nematerijalnih dobara između zemalja. To je ukupnost razmjene jedne zemlje s drugom.

U užem smislu vanjska trgovina obuhvaća samo promet robe između gospodarskih subjekata iz različitih zemalja pa je predmet vanjskotrgovinske razmjene samo ona roba koja prelazi državnu granicu, odnosno carinsku crtu jedne ili više zemalja. U širem smislu vanjska trgovina, uz međunarodnu robnu razmjenu, obuhvaća i razmjenu gospodarskih usluga, promet kapitala i ljudi, odnosno turizam i prijenos vijesti, npr. poštanski promet.(Gašić, Suvremeno poduzetništvo u korelaciji s vanjskom trgovinom, skripta)

Unutarnja trgovina uvjetovala je razvoj društveno proizvodnih snaga u okvirima pojedinih nacionalnih privreda. Time se povećala i međunarodna razmjena roba. Njen nagli razvoj javlja se s kapitalističkim načinom proizvodnje, prelaskom na strojnu proizvodnju praćenu standardizacijom, specijalizacijom i velikoserijskom proizvodnjom. Rast Međunarodne razmjene ide usporedo s povećanjem opsega robne proizvodnje u svijetu. Međunarodnom razmjenom zemlje tvore jedinstven svjetski gospodarski sustav - razmjena s inozemstvom vrši se na svjetskom tržištu. Funkcija unutarnje i vanjske trgovine jest funkcija posrednika između proizvođača i potrošača i to interpersonalno, interlokalno i intertemporalno.

Pritom trgovina trostruko posreduje:

- Interpersonalno posredovanje jest posredovanje trgovine između fizičkih i pravnih

osoba u prometu, a sastoji se u nabavci robe od proizvođača i prodaji robe potrošačima. Prodaja nije ograničena mjestom i vremenom pa je to ujedno i interlokalno i intertemporalno posredovanje,

- Interlokalno posredovanje jest međumjesno posredovanje proizašlo iz regionalnih razlika u proizvodnji i potrošnji. Trgovina osigurava povezivanje i uravnoteženje ponude i potražnje u različitim dijelovima zemlje. S ovog stajališta imamo UT i VT,
- Intertemporalno posredovanje proizlazi iz vremenske neusklađenosti proizvodnje i potrošnje. Da bi se to minimaliziralo roba se nabavlja u velikim količinama, stvaraju se zalihe na skladištu i brine se o očuvanju njene upotrebne vrijednosti. Uzroci nesklada:
    - proizvodnja je sezonskog karaktera, a potrošnja kontinuirana – poljoprivredna proizvodnja,
    - proizvodnja je kontinuirana, a potrošnja je sezonskog karaktera – građevinski materijal.

Ove funkcije trgovina obavlja istovremeno s nabavom, skladištenjem i prodajom robe. U svim spomenutim posredovanjima trgovina se pojavljuje kao "produžena ruka" proizvodnje, dakle, ne samo kao veza između proizvodnje i potražnje, već i kao koristan sudionik koji u određenom smislu nastavlja proizvodni proces. Zadatak trgovine je posredovanjem u prometu organizirati redovnu razmjenu između proizvodnje i potrošnje, tj. osigurati ponudu robe u asortimanu i količini koju tržište traži, u vrijeme kada se traži te po cijeni i dr. uvjetima koje su kupci spremni prihvatiti.

2.2. Oblici uvoznih poslova

Različite su namjene uvoza robe, o čemu ovisi i plaćanje odgovarajućih uvoznih pristojbi i poreza na uvoz/carine, odnosno daljnji promet takvom robom. Gospodarska praksa razlikuje sljedeće oblike uvoza prema namjeni:(Andrijanić, 1999.)

- opremu,
- reprodukcijski materijal i sirovine,

- rezervne dijelove za tekuće održavanje,
- rezervne dijelove za investicijsko održavanje,
- osobnu potrošnju,
- potrošni materijal,
- sirovine, reprodukcijski materijal i rezervne dijelove radi proizvodnje za izvoz, koji se plaćaju sredstvima iz robnih kredita,
- rezervne dijelove za tekuće održavanje uvozne opreme,
- rezervne dijelove za investicijsko održavanje uvozne opreme.

Svaka država, pa tako i Hrvatska, propisuje minimalne uvjete koje određena roba treba ispunjavati pri njenom uvozu u državu. Sveobuhvatno se uvoz može podijeliti na **izravni i neizravni.(**Andrijanić, 1999.)

U vanjskotrgovinskoj poslovnoj praksi naglašen je trend **izravnog uvoza**. Njegova je primjena posebno značajna pri uvozu sirovina i poluproizvoda iz zemalja u razvoju, jer je obično riječ o narudžbama većih količina sirovina i reprodukcijskog materijala na duži rok, pri čemu je uobičajena izravna veza s inozemnim isporučiteljima. Uvozni poslovi sa sirovinama obavljaju se na burzama, te putem međunarodnih robnih aukcija.

Kada se roba kupuje izravno od inozemnog proizvođača, javljaju se različiti rizici, posebice u smislu pouzdanosti inozemnog isporučitelja robe glede pridržavanja roka isporuke, što treba imati na umu pri organiziranju izravnog uvoza.

Prednosti izravnog uvoza ogledaju se u smanjenju troškova koji prate izvršenje uvoznog posla, a čime se utječe i na smanjenje konačne cijene uvozne robe/izbjegava se plaćanje posredničke provizije. No, osim prednosti javljaju se i određeni nedostaci. Tako se primjerice povećavaju rizici i potreba osiguranja vlastitog kapitala, važno je poznavanje inozemnog tržišta i najpovoljnijih inozemnih dobavljača, a javlja se i problem nekonvertibilnosti domaće valute korisnika robe.

Neizravan uvoz se također primjenjuje u vanjskotrgovinskom poslovanju, a u odnosu na izravni uvoz ima i određene pogodnosti. Ovaj se uvoz najčešće koristi kada se uvozna roba kupuje povremeno odnosno neredovito.

Pri uvozu robe iz više država troškovi neizravnog uvoza su, redovito, niži nego pri izravnom uvozu. Naime, jedno vanjskotrgovinsko poduzeće može kupiti velike količine robe, pri čemu može računati s povoljnim cijenama i količinskim rabatima.

Kad korisnik kupuje robu od specijaliziranoga vanjskotrgovinskog poduzeća, koje je tu robu uvezlo u svoje ime i za svoj račun, radi prodaje kupcima u svojoj zemlji, onda je za domaće kupce tako uvezene robe prednost što će uvoz obaviti preko posrednika, odnosno što će uvoznik voditi brigu o privremenom uskladištenju te robe, pripremi uvozne robe za domaće tržište, obaviti sortiranje, miješanje i druge postupke na robi kako bi ona bila usklađena sa standardima kvalitete koju zahtjeva domaći korisnik te robe i sl.

Od ostalih prednosti neizravnog uvoza mogu se navesti sljedeće:

- smanjenje troškova obrade inozemnog tržišta,
- izbjegavanje rizika izgleda i kvalitete robe i rizika kašnjenja u isporuci robe od strane inozemnog dobavljača,
- izbjegavanje brige, troškova i vremena potrebnih za dobivanje uvoznih dozvola, uvjeravanje o podrijetlu robe i drugih dokumenata koji se traže pri uvozu robe,
- mogućnost kupnje robe onda kad je ona doista potrebna itd.(Andrijanić, 1999.)

U sklopu uvoznog poslovanja gospodarskih subjekata, mogu se sukla**dno raznorodnim oblicima uvoznih poslova**, kao i namjene robe koja ulazi u carinsko područje, pojaviti i različiti načini carinskog tretmana te robe, glede samoga postupka carinjenja, što uključuje i carinsku dokumentaciju, i glede obračuna i plaćanja carine te drugih uvoznih pristojbi. Tako se najčešće javljaju **redoviti uvoz robe**, uz plaćanje carine i drugih uvoznih pristojba, zatim **privremeni uvoz**, uvoz radi izvoza, te **uvoz uz ostvarivanje carinskih povlastica**. S obzirom na to da svaki od spomenutih oblika uvoza ima svoje određene specifičnosti,

posebno što se tiče obračuna i plaćanja carina, potrebno je upozoriti i na neka osnovna pravila svakog od njih:

- **Redoviti uvoz** - pri redovitim uvoznim poslovima, uvozno carinjenje, te obradu i izradbu carinske dokumentacije za carinjenje obavlja u pravilu za račun uvoznika špediter – otpremnik, na temelju proslijeđene mu uvozne dispozicije. Carinska osnovica je u pravilu ugovorena (transakcijska) vrijednost robe, koja uključuje i sve troškove i druge izdatke do mjesta ulaska robe u carinsko područje. U pravilu se uvezena roba može podići ispod carinskoga nadzora tek nakon uplate obračunane carine i drugih uvoznih pristojbi,
- **Privremeni uvoz** - osnovne su značajke privremenog uvoza, odnosno izvoza da se privremeno mogu uvoziti robe čiji su vlasnici strane pravne ili fizičke osobe. Pri privremenom uvozu odnosno izvozu, roba se privremeno upućuje na drugo carinsko područje. Privremeno uvezena roba je pod carinskim nadzorom od trenutka prelaska preko carinske crte do njezina vraćanja u inozemstvo ili konačnog carinjenja,
- **Uvoz uz ostvarivanje carinskih povlastica** - carinska oslobađanja, koja propisuje Carinski zakon u Republici Hrvatskoj, prilagođena su potrebama novih odnosa u društvu, primjerice statusa hrvatskih radnika i građana u inozemstvu, stimuliranja izvoza, efikasnijeg utjecaja na razvoj poduzetništva kroz carinski sustav itd. Postupak za ostvarivanje tako naznačenih povlastica propisuje Pravilnik o postupku za ostvarivanje prava na oslobađanja od plaćanja carine.(Amon, 1998.)

Zajedničko svim povlasticama je da su one strogo osobne, dakle, neprenosive na druge osobe. O ostvarivanju povlastice, u pravilu odlučuje ovlaštena carinarnica, prije ili tijekom samoga carinjenja robe, a temeljem pisanog podneska korisnika robe, kojemu trebaju biti priložene i sve potrebne isprave. Temeljem navedenog vidljivo je da postoje različiti oblici uvoza koje je potrebno poznavati pri izvršenju uvoznog posla.

2.3. Čimbenici uvoza

Najznačajniji čimbenici uvoza su:

- realni devizni tečaj,
- nacionalni dohodak države,
- odnos ponude i potražnje u zemlji,
- produktivnost,
- kvaliteta i cijena proizvoda/usluge,
- marketing,
- stupanj ograničenja / carine,
- povezanost uvoza i izvoza.

2.3.1. Realni devizni tečaj

Devizni tečaj predstavlja cijenu domaćeg novca izraženu u stranom novcu, odnosno koliko jedinica domaćeg novca treba dati za jedinicu stranog novca. Devizni tečaj je izuzetno važna ekonomka varijabla, odnosno najvažnija ekonomsko-politička cijena koju treba odrediti u nekoj zemlji, jer utječe na sve makroekonomske varijable. Promjene deviznog tečaja utječu na kretanje uvjeta razmjene sa svijetom, odnosno utječu na cijene izvoza i uvoza, konkurentnost gospodarstva, one dovode do promjene uvoznih supstituta i dr.

Potrebno je definirati pojmove:

- **nominalni devizni tečaj** koji predstavlja promjenu cijene domaće valute izraženu u stranoj valuti bez uzimanja u obzir stope inflacije,
- **realni devizni tečaj** je nominalni devizni tečaj korigiran za stopu inflacije i on je mnogo važniji, jer inflacija obezvređuje vrijednost novca, smanjuje njegovu kupovnu moć. Korekcijom nominalnog tečaja za stopu inflacije dobiva se realna slika kupovne moći novca koji posjedujemo.(Salvatore, 1995.) Dakle, realni devizni tečaj uspoređuje kupovnu moć valuta i predstavlja relativnu cijenu dobara u dva monetarna područja. Realni devizni tečaj određuje međunarodnu konkurentnost valutnih područja (uvjete razmjene). Realni devizni tečaj osigurava paritet kupovne moći u tuzemstvu i inozemstvu i zato se i zove realni. Promjena indeksa realnog deviznog

tečaja odražava promjenu međunarodne konkurentske pozicije zemlje prema inozemstvu. Sniženje realnog deviznog tečaja znači realnu aprecijaciju tečaja domaće valute, a povećanje realnog deviznog tečaja znači realnu deprecijaciju tečaja domaće valute. Realna deprecijacija domaće valute znači povećanje cjenovne konkurentnosti na međunarodnom tržištu, a realna aprecijacija pogoršanje cjenovne konkurentnosti na međunarodnom tržištu. Na promjenu veličine realnog deviznog tečaja može se djelovati različitim mjerama makroekonomske politike.

2.3.2. Nacionalni dohodak države

Nacionalni dohodak jest ukupni dohodak svih rezidenata određene države zarađen proizvodnjom roba i usluga. Za razliku od neto nacionalnog proizvoda, nacionalni dohodak uključuje subvencije, a ne uključuje posredno poslovno oporezivanje, poput npr. poreza na prodaju. Između neto nacionalnog proizvoda i nacionalnog dohotka postoji i statistička razlika zbog načina prikupljanja relevantnih podataka. (Mankiw, 2006.)

2.3.3. Ostali čimbenici uvoza

Ponuda i potražnja – zahtjevi u odnosu na stupanj dostupnosti određenih roba na tržištu neke zemlje.

Produktivnost – što je veća produktivnost neke zemlje niži su troškovi rada a proizvod je jeftiniji. Porastom produktivnosti vjerojatnije je da će više tvrtki i stanovnika kupovati domaće proizvode, te tako postotak izvoza raste a postotak uvoza pada.

Kvaliteta i cijena proizvoda – porast kvalitete i pad cijena proizvoda i usluga neke zemlje u odnosu na ostatak zemalja na međunarodnom tržištu dovodi do porasta izvoza, a samim time i do pada uvoza za te iste proizvode i usluge.

Marketing – na količinu izvoza ne utječu samo kvaliteta i cijena proizvoda nego i efikasnost domaćih poduzeća u oglašavanju svojih proizvoda i usluga. Reciprocitetom, količina uvoza u direktnoj je svezi sa efikasnošću stranih poduzeća u oglašavanju svojih proizvoda i usluga na domaćem tržištu.

Ograničenja uvoza i carine – manje trgovinske restrikcije kao i niže carine olakšavaju stranim tvrtkama prodaju proizvoda na domaćem tržištu.

2.4. Povezanost uvoza i izvoza

Ni jedna se zemlja ne može sama uzdržavati, već je u većoj ili manjoj mjeri ovisna o razmjeni s inozemstvom. Izvoz omogućuje raspolaganje devizama potrebnim za uvoz proizvoda i korištenje usluga iz inozemstva.

S gledišta gospodarskog interesa zemlje ekspanzija izvoza ima višestruku važnost. Zemlje svoje potrebe za uvozom nastoje podmiriti prije svega izvozom drugih proizvoda svog prerađivačkog ili uslužnog sektora, a manje razvijene zemlje prisiljene su izvoziti i ono malo prirodnih bogatstava kojima raspolažu. Jedne su prisiljene izvoziti da bi osigurale sredstva za plaćanje uvoznih potreba, a druge da bi ostvarile ciljeve izvoza kao dio ciljeva vlastitog gospodarstva ili sveukupnih vlastitih ciljeva poslovanja.

Za razliku od izvoza, uvoz se javlja u funkciji podmirenja potreba domaćeg pučanstva i domaće privrede robom i uslugama kojih na domaćem tržištu uopće nema ili ih nema u dovoljnim količinama.(Amon, 1998.)

Sa stajališta neke zemlje, uvoz se javlja kao ekonomska nužnost u svrhu ostvarivanja ciljeva ukupnog gospodarskog razvoja te ostvarivanja ravnomjerne javne, proizvodne i široke potrošnje. S druge strane, trgovačka će poduzeća uvoziti samo onda ako im se uvoz isplati, odnosno uvozit će sve vrste robe i usluga čijim se uvozom može ostvariti cilj poslovanja. Proizvođačka poduzeća uvoze onda kada potrebnu robu ne mogu nabaviti na domaćem tržištu ili je uvezena roba jeftinija ili i jeftinija i kvalitetnija od istovrsne ili slične domaće rob

3. ANALIZA UVOZA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Do sedamdesetih godina 20. stoljeća cijena se smatrala najznačajnijim i jedinim bitnim elementom konkurentnosti, pa su i izvozne mogućnosti, kao i uvozna ovisnost, bile određene relativnim troškovima i raspoloživošću pojedinog resursa. Međutim, količina i struktura izvoza i uvoza posljedica su primjene tehnoloških dostignuća, organizacijskih superiornosti i menadžerskih vještina i po toj osnovi nižih troškova s naglaskom na visoku kvalitetu i diferenciranost proizvoda. Niske nadnice, kao osnovna determinanta nižih troškova u radno intenzivnoj proizvodnji, ili deprecijacija nacionalne valute radi bolje cjenovne konkurentnosti ne mogu biti čimbenik dugoročnih izvoznih mogućnosti jedne nacionalne ekonomije, ako se proizvodnja ne usklađuje sa svjetskom potražnjom i sa suvremenim tehnološkim rješenjima.

Hrvatska je pri donošenju Stabilizacijskog programa imala gotovo uravnoteženu robnu razmjenu s inozemstvom. No, potrebno je istaknuti da je na to značajno utjecala pomoć iz inozemstva. Inflacija od 30–ak posto mjesečno dnevno je oporezivala likvidnost. Gospodarska aktivnost, što zbog tek završenog rata, što zbog činjenice da geografski još nije bila integrirana u svojim granicama, gubitak jugoslavenskog kao i tzv. socijalističkog tržišta, u uvjetima redistribucije nacionalnog bogatstva privatizacijom, bila je drastično smanjena u odnosu na predratno stanje, a to je bilo značajno ograničenje Stabilizacijskog programa.

Remonetizacija je povećala novčanu masu u kratkom roku. Rast novčane mase i danas bilježi značajne stope rasta, posebno ako se uspoređuju sa stopama rasta domaćeg društvenog proizvoda. Ipak, cijene su stabilne i Hrvatska ima od donošenja Stabilizacijskog programa jednu od najmanjih stopa inflacije od svih tranzicijskih država. Izvozne mogućnosti i uvozna ovisnost nacionalne ekonomije odraz su dostignute razine konkurentnosti njezinih gospodarskih subjekata i njihove proizvodnosti. Poduzeća koja ostvaruju natprosječnu proizvodnost izvozno su usmjerena i predstavljaju izvozne mogućnosti države, a ispod prosječno proizvodna poduzeća nisu izvozno usmjerena, pa svoje proizvode plasiraju na domaće tržište, koje se ponekad mora štititi do trenutka podizanja konkurentnosti takvih subjekata.

Istraživanja izvoznih i uvoznih robnih tijekova Republike Hrvatske ukazuju na nezadovoljavajuća kretanja u vanjskotrgovinskom sektoru, što zorno prikazuje tabela 1.

Tabela 1: Vanjskotrgovinska bilanca Republike Hrvatske u razdoblju između 1994. i 2005. godine

u 000 USD

	Izvoz		Uvoz		Saldo trgovinske bilance
	ukupno	verižni indeksi	ukupno	verižni indeksi	
1994.	4.402.811	112,6	5.529.895	118,7	–1.127.084
1995.	4.517.252	102,6	7.351.513	132,9	–2.834.261
1996.	4.643.485	102,8	7.783.829	105,9	–3.140.344
1997.	3.981.325	85,7	9.101.494	116,9	–5.120.169
1998.	4.517.189	113,5	8.275.582	90,9	–3.758.393
1999.	4.302.498	95,2	7.798.641	94,2	–3.496.143
2000.	4.431.597	103,0	7.886.512	101,1	–3.454.915
2001.	4.665.908	105,3	9.147.130	116,0	–4.481.222
2002.	4.903.584	105,1	10.722.045	117,2	–5.818.461
2003.	6.186.630	126,2	14.209.035	132,5	–8.022.405
2004.	8.024.157	129,7	16.509.172	116,8	–8.565.075
2005.	8.809.000	109,8	18.547.000	11,8	–9.738.000

Izvor: Statistički ljetopis RH 2005., http://www.dzs.hr (25.10.2015.) i Gospodarska kretanja 2006., Hrvatska gospodarska komora, siječanj 2006., 1, str. 46.

Iz podataka u tablici vidljivo je da nagli rast izvoza i uvoza pokazuje 1994. godina, što je rezultat stabilizacijskog programa, koji je uveden krajem 1993. godine. Kretanje i odnosi bitno se pogoršavaju u 1995. godini i nastavljaju sve do 2004. godine. U 2004. godini uvoz je postigao svoj maksimum s ostvarenih 18.547 milijuna USD. Deficit vanjskotrgovinske razmjene iznosio je u istoj godini 9.738 milijuna USD; to je ujedno najveći iznos deficita, a izvoz je pokrivao uvoz u iznosu od samo 47,8%. U razdoblju od 1994. godine, trgovinski deficit Hrvatske na stavci roba pokazuje porast. Spor rast izvoza i progresivan rast uvoza rezultirali su negativnim saldom vanjskotrgovinske bilance. Posebno je visok deficit vanjskotrgovinske bilance u razdoblju od 2001. do 2005. godine.

3.1. Struktura robnog uvoza Republike Hrvatske

U strukturi robnog uvoza prema Međunarodnoj klasifikaciji ekonomske namjene proizvoda (BEC) dominiraju proizvodi iz skupine "industrijski materijali", koji su u 2004. godini sudjelovali s 29,7%, a u odnosu na 2003. godinu pokazuju porast od 21,4%.

Tabela 2: Uvoz prema Međunarodnoj klasifikaciji ekonomske namjene proizvoda

(BEC)

	2003.	**2004.**	**Indeks 2004./ 2003.**
Ukupno	14.209.035	16.589.172	116,8
Hrana i piće	1.072.502	1.207.486	112,5
Industrijski materijali, d.n.	4.051.935	4.922.276	121,4
Goriva i maziva	1.535.846	1.955.057	127,3
Kapitalni proizvodi (osim transp. sred.),	3.096.923	3.434.333	110,9
dijelovi	2.243.787	2.442.597	108,8
Transportna sredstva, njihovi dijeli i pribor	2.200.360	2.623.225	119,2
Proizvodi za široku potrošnju, d.n.	7.682	4.198	54,6
Proizvodi drugdje nespomenuti			

Izvor: Statistički ljetopis RH 2005., http://www.dzs.hr (28.10.2015.)

Kapitalni proizvodi su u 2004. godini sudjelovali s 15,8%, a u odnosu na 2003. godinu uvoz ovih proizvoda je porastao za 10,9%. Proizvodi za široku potrošnju su u 2004. godini sudjelovali s udjelom od 15,8%, a u odnosu na 2003. godinu njihov je uvoz porastao za 19,2%.

Analiziranjem uvoza po NKD–u u razdoblju od 2000. do 2005. godine (Tabela 3), primjetan je u gotovo svim sektorima porast, iznimku čini smanjenje uvoza za potrebe ribarstva. Najveći porast uvoza zabilježio je sektor ribarstvo, za čije je potrebe u 2005. godini uvezeno 126,8% više robe nego u 2004. godini. Značajan porast uvoza u 2005. godini bilježi i prerađivačka industrija, i to za 31,2%. Prerađivačka industrija u ukupnom uvozu sudjeluje u 2005. godini s 84,9%, što je smanjenje u odnosu na 2004. godinu kada je bila zastupljena s 87,0%.

Tabela 3: Uvoz prema NKD–u, 2002.–2004.

u mil. USD

	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	Indeks 2005./ 2004.	Struktura	
								2004.	2005.
Ukupno	7.887	9.147	10.722	14.209	16.583	18.547	111,8	100,0	100,0
Poljopriv., lov i	220	261	307	383	435	473	108,6	2,6	2,5
šumarstvo	2	12	20	17	8	18	226,8	0,0	0,1
Ribarstvo	1.051	1.015	995	1.143	1.491	1.957	131,2	9,0	10,6
Rudarstvo	6.504	7.731	9.283	12.484	14.422	15.740	109,1	87,0	84,9
Prerađivačka industrija	88	94	112	136	170	293	172,4	1,0	1,6
Opskrba el. energ., plin. i vodom									

Izvor: Gospodarska kretanja 2006., Hrvatska gospodarska komora, siječanj 2006., 1, str. 45.

3.2. Dinamika (kretanje) uvoza Republike Hrvatske

Potvrda strukturnih slabosti i nedostataka u sustavu domaće proizvodnje naglašena je ograničenom sposobnošću domaćih proizvođača da udovolje povećanoj potražnji i/ili osiguraju jeftiniju zamjenu. U nekoliko je studija istaknutarelativno visoka elastičnost uvoza u odnosu nadohodak i relativno niska cjenovna elastičnost. Hrvatska se ističe s obzirom na dvije stvari - veoma visoku elastičnost uvoza u odnosu na potrošnju i nisku elastičnost u odnosu na izvoz.

Tabela 4: Uvoz po regijama i ekonomskim grupacijama zemalja

u mil. USD

	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	Indeks 2005./ 2004.	Struktura	
								2004.	2005.
Ukupno	7.887	9.147	10.713	14.209	16.589	18.547	111,8	100,0	100,0
Razvijene zemlje	5.104	6.036	6.915	11.483	12.843	13.687	106,6	77,4	73,8
Zemlje EU 15	4.368	5.224	5.979	8.037	8.989	–	–	–	–
Zemlje EU 25	–	–	–	10.230	11.530	12.161	105,5	69,5	65,6
Zemlje EFTA–e	186	193	211	258	267	324	121,1	1,6	1,7
Ostale razvijene zemlje	550	618	725	995	1.046	1.203	115,0	6,3	6,5
Zemlje u razvoju	2.782	3.112	3.799	2.726	3.746	4.859	129,7	22,6	26,2
Zemlje CEFTA–e	1.171	1.355	1.718	174	241	438	181,8	1,5	2,4
Zemlje OPEC–a	261	185	57	131	149	112	75,4	0,9	0,6
Ost. europ. zemlje u raz.	892	933	1.041	1.120	1.913	2.573	134,5	11,5	13,9
Ostale zemlje u razvoju	458	637	983	1.301	1.444	1.736	120,3	8,7	9,4

Izvor: Gospodarska kretanja 2006., Hrvatska gospodarska komora, siječanj 2006., 1, str. 48.

2013., 2014., 2015. - relativno niska stopa prodora uvoza ukazuje na to da Hrvatska ne iskorištava komparativne prednosti specifične za određenu industriju koje su karakteristične za konkurentna mala i otvorena gospodarstva**.** S iznosom od otprilike 44 %, stopa prodora uvoza u Hrvatskoj znatno je manja od prosječnog iznosa u usporedivim gospodarstvima uregiji (62,5 %) i daleko je ispod prosjeka od 78 % umalim i otvorenim gospodarstvima baltičkih zemalja.(Europska komisija, Izvješće za Hrvatsku, 2015.) Međutim ta je stopa u biti odraz relativno zatvorene prirode hrvatskoga gospodarstva i činjenice da hrvatska poduzeća proizvode uglavnom za domaće tržište, a ne da se specijaliziraju u sektorima usmjerenima na izvoz iskorištavanjem komparativnih prednosti specifičnih za zemlju.Struktura uvoza otkriva slabosti u pogledu konkurentnosti domaće proizvodnje.Hrvatski uvoz obilježen je relativno visokim udjelom uvoza robe široke potrošnje. Analizom se pokazalo da je udio uvoza u komponentama krajnje potražnje, tj. da su potrošnja kućanstava i državna potrošnja i ulaganja, veći od odgovarajućih vrijednosti za Mađarsku, Poljsku, Češku i Slovačku, dok je udio izvoza znatno manji.(Europska komisija, Izvješće za Hrvatsku, 2015.)

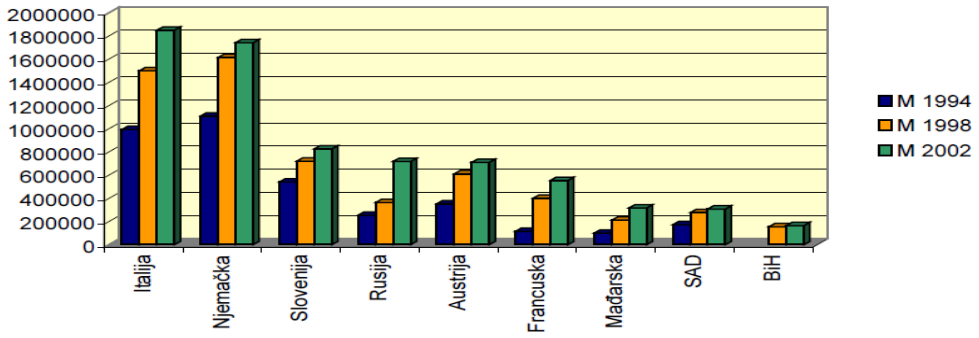
3.3. Struktura robnog uvoza po državama izvoznicama

Kod uvoza stanje je nešto drugačije nego kod izvoza. Prvih deset zemalja iz kojih Hrvatska uvozi sudjeluju sa oko 66% u ukupnom hrvatskom uvozu poljoprivredno- prehrambenih proizvoda. I ovdje su dominantne europske zemlje (oko 55% uvezenih roba) i jedino je, ali na trećem mjestu prisutan Brazil (zbog uvoza govedine). Uvoz iz zemalja okruženja (bivše Jugoslavije) čini samo 8% ukupnog uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda Hrvatske.

Tradicionalno je najveći uvoz iz Njemačke i Italije, uz primat Italije 2002. godine (Grafikon 1). Navedeni podaci ne iznenađuju s obzirom na veličinu i razinu gospodarskog razvoja ovih država, ali je problem u neuravnoteženosti tokova razmjene. Osim s Bosnom i Hercegovinom, niti s jednom od navedenih država nije ostvaren suficit u promatranom razdoblju. Vanjskotrgovinska je politika propustila pomoći u kreiranju većeg broja konkurentnih proizvoda na globalnom tržištu, ali i u adekvatnom usmjeravanju prema

državama gdje hrvatski proizvodi mogu biti kompetitivni.

Grafikon 1: Najvažnije države partneri u uvozu Republike Hrvatske 1994. 1998. i 2002. godine (u 000 USD)

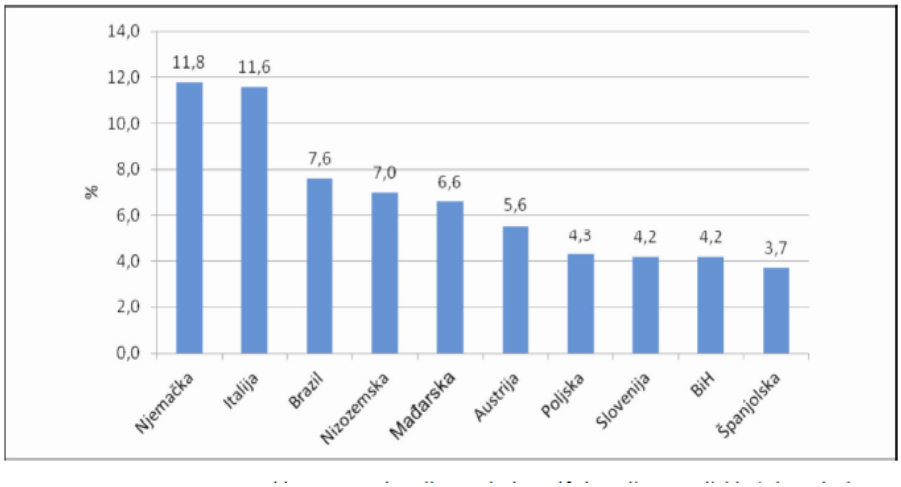

Izvor: Interni podaci DZS – vlastiti izračun

U razdoblju od 2005. do 2010. godine najvažnije države iz kojih smo najviše uvozili njihovih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda bile su Njemačka s tendencijom rasta uvoza, Italija gdje zadržavamo stalno približno jednaki udio u ukupnom uvozu, Brazil, Nizozemska, Austrija, Poljska i Slovenija kod kojih postoji lagani pad udjela uvoza, a kod uvoza iz Bosne i Hercegovine trend je povećanje uvoza.(Grgić i sur., ISSN 0002-1954)

Kada je riječ o robnoj razmjeni RH s inozemstvom, ukupan izvoz RH u 2014. iznosio je 78,7 milijarde, dok je uvoz bio 129,7 mlrd. kn pa je vanjskotrgovinski deficit 51 mlrd. kn, tj. pokrivenost uvoza izvozom je 60,7 posto. Vanjskotrgovinska razmjena prednjači sa zemljama članicama EU-a. Obje stavke bilježe rast u 2014., u odnosu na 2013., u kojoj je uvoz bio 125 mlrd., a izvoz 72,5 mlrd. kn pa je pokrivenost uvoza izvozom bila 58 posto. To bolno dokazuje da smo od osnutka RH taoci uvoznoga lobija. S obzirom na to da je RH bogomdana zemlja s potencijalima hrane, vode, drvoprerađivačke industrije, a ta se roba traži, tu bi trebalo biti 2/3 pokrivenosti uvoza izvozom.

Grafikon 2: Prvih deset vrijednosno uvoznih odredišta poljoprivredno-prehrambenih proizvoda Hrvatske (Ukupan uvoz=100)

Izvor: Preračunato prema „Uvoz i izvoz po proizvodima carinske tarife i zemljama porijekla (tab 45. i tab 46.)., za razdoblje od 2000. – 2010., DZS RH, http://www.dzs.hr (28.10.2015.)

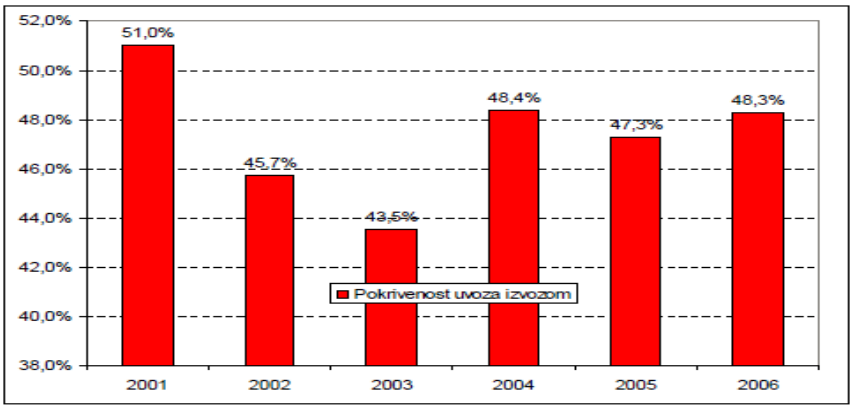
Hrvatska i tijekom 2014. godine glavninu robne razmjene ostvarivala sa članicama Europske unije, na koje otpada gotovo 76,7% robnog uvoza u 2014.Hrvatska je najviše roba uvezla iz Njemačke, za 2,6 milijardi eura, što je za 11,9% više u odnosu na uvoz iz 2013. Na drugom je mjestu uvoz iz Italije, vrijedan 2,45 milijardi eura ili 12,9% više nego prethodne godine, dok je na trećem Slovenija, iz koje je uvezeno roba za 1,85 milijardi eura ili 2,3% manje nego 2013.Iz BiH, s kojom Hrvatska ima najveću robnu razmjenu od zemalja CEFTA-e, ostvaren je uvoz, od 460,3 milijuna eura (pad za čak 21%).

3.4. Pokrivenost uvoza izvozom

Sve do 1994. godine u Republici Hrvatskoj prisutna je visoka pokrivenost uvoza izvozom. Deficit robne razmjene relativno se lako pokrivao suficitom u nerobnim stavkama tako da se neprekidno u tekućim transakcijama ostvarivala pozitivna platna bilanca (Družić, Sirotković, 2002.) Godinu 2005. obilježio je nastavak trenda povećavanja obujma robne razmjene s inozemstvom, ali i nastavak trenda povećanja robnog deficita. Za razliku od 2004. godine

uvoz je ponovo rastao brže od izvoza, odnosno po stopi od 11,8%, dok je kod izvoza zabilježena stopa rasta od 9,8%. Tako je uvozpovećan za gotovo dvije milijarde USD, a izvoz za 785 milijuna USD. To je rezultiralo povećanjem deficita za 13,7% u odnosu na prethodnu godinu, pa deficit sada iznosi rekordnih 9,7 milijardi dolara. Pored rasta deficita smanjena je i pokrivenost uvoza izvozom, koja je sa 48,4% u 2004. godini pala na 47,5%. Analiziranjem uvoza prema statističkim procedurama. uočava se da je u ukupnom uvozu dominantnu ulogu imao redoviti uvoz. U ukupnom uvozu, redoviti uvoz je u 2002. godini činio udio od 86,9%, a u 2004. godini on je nešto veći te iznosi 87,6%. Uvoz se vrši i zbog vanjske proizvodnje, unutarnje proizvodnje i nakon unutarnje proizvodnje. Uvoz radi unutarnje proizvodnje sudjeluje s 12,8% u 2002. odnosno 12,1% u 2004. godini, što znači da prevladava uvoz radi potrošnje.

Grafikon 3: Pokrivenost uvoza izvozom Hrvatske u razdoblju 2001. – 2006. godine

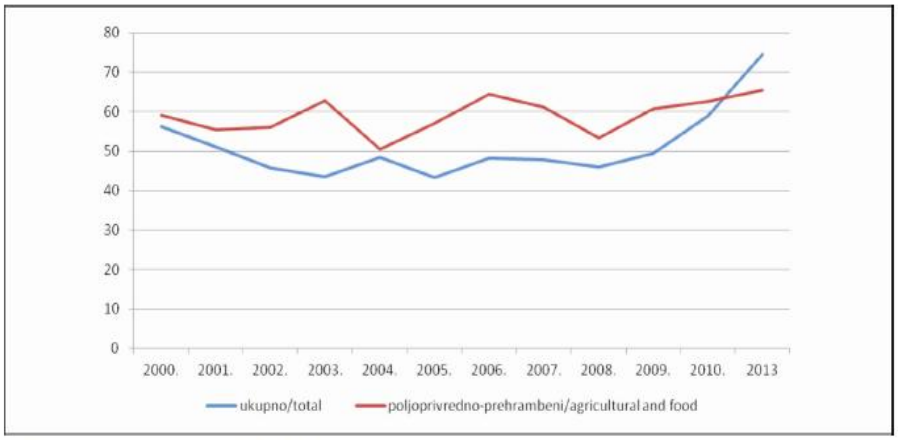
Izvor: DZS, obrada autora

Iz grafikona 4, vidljiva je nepovoljna robna struktura izvoza i uvoza budući da na jedan dolar uvozne robe u prosjeku dolazi 0,48 dolara izvozne robe (podaci za 2006. godinu). Ovaj nepovoljan odnos proizlazi iz razlike u marginalnim veličinama – stopama rasta izvoza i uvoza u promatranom razdoblju. Naime, diferencijalna promjena stope rasta izvoza je bila veća od diferencijalne promjene stope rasta uvoza jedino u 2004/2003 i 2006/2005 kada je izvoz rastao brže nego uvoz (29,67% naspram 16,71% i 18,28% naspram 15,78%).

Ukupna vanjskotrgovinska razmjena Hrvatske rasla je do 2008. godine, a nakon toga dolazi

do smanjenja pri čemu je veće smanjenje kod uvoza.(Grgić i sur., ISSN 0002-1954) Cijelo analizirano razdoblje karakterizira veliki vanjskotrgovinski deficit, također najveći u 2008. godini, $16,6 milijardi, a nakon toga smanjuje se na 8,3 milijarde dolara u 2010. godini. Slične promjene dogodile su se i kod vanjskotrgovinske razmjene poljoprivredno-prehrambenih proizvoda te je do 2008. godine brži porast uvoza nego izvoza. Nakon toga dolazi do smanjenja vanjskotrgovinske razmjene pri čemu je, slično kao i kod ukupne vanjskotrgovinske razmjene, veće smanjenje uvoza. I kod vanjskotrgovinske razmjene poljoprivredno-prehrambenih proizvoda Hrvatska ima negativan saldo što je bio najveći 2008. godine te je iznosio 1,2 milijarde $.

Grafikon 4: Pokrivenost uvoza izvozom ukupno i za poljoprivredno-prehrambene proizvode i projekcija za 2013. godinu

Ukupno/total= $0{,}4508X^2 - 5{,}2593X + 59{,}772$
Poljoprivredno-prehrambeni/agricultural and food= $0{,}0764X^2 - 0{,}553X + 58{,}262$

Izvor: Preračunato prema „Uvoz i izvoz po proizvodima carinske tarife i zemljama porijekla (tab 45. i tab 46.)., za razdoblje od 2000. - 2013. DZS RH**,** http://www.dzs.hr (28.10.2015.)

U 2013. godini se očekivalo smanjenje negativnog ukupnog vanjskotrgovinskog salda, ali i povećanje vanjskotrgovinske razmjene poljoprivredno - prehrambenih proizvoda. Ovakve promjene su posljedica ulaska Hrvatske u EU pri čemu je najveći ali negativni utjecaj doživio poljoprivredno-prehrambeni sektor zbog cjenovne nekonkurentnosti proizvoda iz poljoprivredno razvijenih članica Unije. Hrvatska vanjskotrgovinska bilanca je negativna odnosno pokrivenost uvoza izvozom je značajno ispod 100.(Grgić i sur., 2012.) U 2013. je kao posljedica očekivanih promjena u vanjskotrgovinskoj razmjeni, ukupna pokrivenost

uvoza izvozom bila za desetak indeksnih bodova viša od one kod poljoprivredno-prehrambenih proizvoda.

3.5. Uvoz Republike Hrvatske nakon ulaska u Europsku Uniju

Republika Hrvatska –RH je 1. srpnja 2013. postala 28. članica Europske unije - EU i dio jedinstvenoga carinskog područja EU-a. Sukladno tome, carinski propisi EU-a izravno se primjenjuju u RH. Ulaskom RH u EU, mijenjaju se i uvjeti obavljanja trgovine između poslovnih subjekata u RH sa zemljama članicama EU-a, dok će se trgovina sa zemljama nečlanicama, trećim zemljama, provoditi sukladno europskim i nacionalnim carinskim propisima.

Temeljni carinski propisi koji se primjenjuju:

- Carinski zakonik Zajednice-CZZ, Uredba Vijeća-EEZ br. 2913/92 od 12. listopada 1992., kojom se donosi CZZ, sa svim izmjenama i dopunama,
- Uredba za provedbu Carinskog zakonika Zajednice (UPCZZ) - Uredba Komisije (EEZ) br. 2454/93 od 2. srpnja 1993., o odredbama za provedbu Uredbe Vijeća kojom se donosi CZZ3 , sa svim izmjenama i dopunama,
- Zakon o provedbi carinskih propisa Europske unije,
- Razni provedbeni propisi/pravilnici kojima se detaljnije reguliraju carinski instituti i postupanja čije je donošenje u nadležnosti pojedinih zemalja članica kao npr. Pravilnik o uvjetima i načinu podnošenja instrumenta osiguranja, Pravilnik o primjeni sustava carinskih kvota, Pravilnik o uvjetima za određivanje službenih mjesta i dr.). (Buljan, Carinski vjesnik, Trgovina sa zemljama članicama Europske unije i trećim zemljama nakon ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju, Carinska uprava, Središnji ured, Zagreb)

Pored toga, osnovna pravila i uvjeti oslobođenja od plaćanja carine regulirani su Uredbom o sustavu oslobođenja u EU-u - Uredba Vijeća Europske unije br. 1186/ 2009 od 16. studenoga 2009. godine o sustavu carinskih oslobođenja u EU-u. Našim ulaskom u EU, svako kretanje

robe Zajednice unutar EU-a predstavlja trgovinu među zemljama članicama i ona ne podliježe obvezi provođenja carinskih formalnosti, odnosno, za tu se robu ne provodi carinsko postupanje.

U Tabeli 5, izvoz i uvoz prema robnim sektorima pokazuje da su svi sektori u prvih sedam mjeseci ove godine zabilježili porast izvoza, osim pića i duhana, strojeva i prijevoznih sredstava i proizvoda i transakcija. Unutar toga najveći porast izvoza imali su hrana i žive životinje za 11,2%, a također i uvoz tih proizvoda veći je za 11,6%, što je rezultiralo vanjskotrgovinskim deficitom od 558 milijuna eura. Na drugom mjestu je izvoz proizvoda svrstanih prema materijalu za 18,1%, a isto tako i uvoz tih proizvoda veći je za 9,3%. Osim toga, značajno mjesto u izvozu imaju i razni gotovi proizvodi čiji je izvoz veći za 25,4%, a također i uvoz za 24,6%.

Tabela 5: Uvoz prema robnim sektorima

		Uvoz		
		I - VII 2013	I - VII 2014	indeksi I - VII 2014 / I - VII 2013
	Ukupno	9 649 660	10 072 555	104,4
0	Hrana i žive životinje	971 638	1 083 970	111,6
1	Pića i duhan	96 749	122 199	126,3
2	Sirove materije, osim goriva	146 949	175 582	119,5
3	Mineralna goriva i maziva	1 988 030	1 893 445	95,2
4	Životinjska i biljna ulja i masti	67 184	53 194	79,2
5	Kemijski proizvodi	1 355 826	1 337 408	98,6
6	Proizvodi svrstani prema materijalu	1 668 309	1 824 127	109,3
7	Strojevi i prijevozna sredstva	2 334 120	2 293 577	98,3
8	Razni gotovi proizvodi	1 019 760	1 270 700	124,6
9	Proizvodi i transakcije d. n	627	16 235	-
	Neraspoređeno	468	2 118	452,6

Izvor: Buljan. M., Carinski vjesnik, Trgovina sa zemljama članicama Europske unije i trećim zemljama nakon ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju, Carinska uprava, Središnji ured, Zagreb

Pridruživanjem RH Europskoj uniji, 1. srpnja 2013., statistički podaci o robnoj razmjeni RH s inozemstvom dobivaju se iz dva različita izvora - Intrastatova obrasca za statistiku robne razmjene između zemalja članica EU-a (Intrastat) i Jedinstvene carinske deklaracije za statistiku robne razmjene sa zemljama nečlanicama EU-a (Extrastat).

Podaci se iskazuju kod izvoza robe prema zemljama namjene, a od 1. srpnja 2013. kod uvoza robe primjenjuje se novi metodološki kriterij iskazivanja podataka uvoza prema zemljama. U

Extrastatu se kod uvoza robe podaci iskazuju prema zemljama podrijetla robe, dok se kod primitaka robe u Intrastatu iskazuju prema zemljama otpreme.

Tabela 6: Uvoz prema ekonomskim grupacijama zemalja

	Uvoz		
	I. - VII. 2013.	I. - VII. 2014.	indeksi I. - VII. 2014. / I. - VII. 2013.
Ukupno	9 649 660	10 072 555	104,4
Zemlje Europske unije	7 159 406	7 556 941	105,6
Austrija	943 239	831 163	88,1
Belgija	153 118	157 469	102,8
Bugarska	29 460	46 033	156,3
Cipar	2 963	7 195	242,8
Češka	210 567	222 545	105,7
Danska	151 263	55 797	36,9
Estonija	10 312	1 647	16,0
Finska	25 702	14 709	57,2
Francuska	218 221	241 026	110,5
Grčka	43 296	63 902	147,6
Irska	35 011	23 680	67,6
Italija	1 150 480	1 420 653	123,5
Letonija	2 222	2 190	98,5
Litva	5 016	5 679	113,2
Madarska	605 084	628 299	103,8
Nizozemska	302 215	328 736	108,8
Njemačka	1 302 509	1 535 897	117,9
Poljska	208 128	237 486	114,1
Portugal	7 387	10 113	136,9
Rumunjska	66 495	81 155	122,0
Slovačka	136 487	164 658	120,6
Slovenija	1 210 282	1 079 124	89,2
Španjolska	136 696	170 000	124,4
Švedska	69 017	70 155	101,6
Ujedinjena Kraljevina	88 155	136 292	154,6
Zemlje Efte	166 389	99 678	59,9
Norveška	15 725	7 427	47,2
Švicarska	148 539	91 244	61,4
Zemlje Cefte	582 554	535 714	92,0
Albanija	1 602	1 306	81,5
Bosna i Hercegovina	357 236	276 402	77,4
Crna Gora	2 253	6 307	279,9
Kosovo	1 697	1 373	80,9
Makedonija	51 628	45 257	87,7
Srbija	167 500	203 934	121,8
Zemlje OPEC-a	120 819	179 489	148,6
Ekvador	7 751	9 195	118,6
Libija	54 337	49 736	91,5
Nigerija	46 680	52 791	113,1
Ostale europske zemlje	678 555	706 397	104,1
Rusija	443 839	566 406	127,6
Turska	155 162	115 367	74,4
Ostale azijske zemlje	688 155	674 839	98,1
Indija	48 836	54 405	111,4
Kazahstan	48 908	49 931	102,1
Kina	433 078	255 963	59,1
Koreja, Republika	18 820	51 185	272,0
Ostale američke zemlje	224 908	171 215	76,1
Brazil	53 981	44 867	83,1
SAD	94 580	91 928	97,2

Izvor: Kelebuh I., KRETANJE VANJSKOTRGOVINSKE RAZMJENA HRVATSKE OD 2012. - 2014., NOVA METODOLOGIJA, http://www.poslovni-info.eu/

Uvoz prema ekonomskim grupacijama u Tabeli 5, pokazuje da RH najviše uvozi iz zemalja EU-a, potom iz zemalja CEFTA-e, zemalja EFTA-e i najmanje iz zemalja OPEC-a. Od ukupnog izvoza u prvih sedam mjeseci ove godine na zemlje EU-a otpada 64,6%, izvoz je veći za 2,2%, a uvoz s udjelom od 75,0% također je veći za 5,6%. Uslijed ovakvih povoljnih tendencija vanjskotrgovinski deficit iznosi 3,7 mlrd. eura i manji je nego prošle godine za 130 mil. eura ili 9,2%, a pokrivenost uvoza izvozom povećana je sa 46,4% na 50,4%.

3.6. Vanjskotrgovinska politika Republike Hrvatske

Vanjskotrgovinska politika je danas samo jedna iz spektra politika što formiraju ekonomsku politiku na području vanjske trgovine i drugih oblika međunarodne gospodarske suradnje svakog pojedinog gospodarstva. Definiramo je kao znanost o postavljanju ciljeva i sredstva, odnosno instrumenta za njihovo ostvarenje na ovome području. Vanjskotrgovinska politika je u metodama svoga djelovanja autonomna, samostalno postavlja instrumente za postizanje pojedinih odabranih ciljeva. U kvaliteti svoga djelovanja i određivanja kvalitete i količine učinaka je podre ena ciljevima opće gospodarske politike (Trošt, 1998, str. 81). Država instrumente vanjskotrgovinske politike koristi u cilju uravnoteženja platne bilance, te njihovom upotrebom regulira željeni stupanj otvorenosti nacionalnog gospodarstva (Kjeldsen-Kragh, 2001, str. 12).

Prilagodba pravilima WTO-a

Utvrđivanje razine nominalne carinske zaštite zanimljivo je prije svega potrošačima, jer na temelju nje izračunavaju koliko će se povećati cijena gotovog proizvoda i kakav će to utjecaj imati na kupovnu moć pojedinca, dok su za visinu efektivne carinske zaštite zainteresirani poglavito proizvođači, jer im ona pokazuje stvarnu razinu zaštite na temelju mogućnosti povećanja neto dodatne vrijednosti u sektoru u kojem su involvirani, respektirajući karakteristike njihovog tehnološkog procesa i povezanosti s dr. industrijama.

Republika Hrvatska je naslijedila trgovinski režim bivše Jugoslavije. Izgradnjom novog vanjskotrgovinskog režima, kreiranog pretežno sukladno zahtjevima WTO-a, uvoz na režimu kvantitativnih ograničenja i uvoznih dozvola bio je zanemariv i te se mjere nije primjenjivalo radi zaštite domaće industrije. Odredbe koje su dopuštale uvozna ograničenja (Zakon o trgovini, NN 75/99) radi zaštite mladih industrija ukinute su iste godine. Kvantitativna ograničenja bila su na snazi za grupu osjetljivih proizvoda[1] kao potpora uspostavi tržišne ekonomije i pomoći obnovi ratom uništenih područja.

U Hrvatskoj je prosječna ponderirana carinska stopa pristupanjem WTO-u u studenom 2000.

[1]poljoprivredni i prehrambeni proizvodi, tekstilna prediva, strojevi, cement, željezo i čelični proizvodi

godine smanjena s 9,7% u pretpristupnom razdoblju na 6,5% 2000. godine (Jurlin, 2001, str. 14), a danas je na razini od oko 4,5%. Viša razina zaštite primjenjuje se u tzv. osjetljivim sektorima (naftni derivati, odjeća, obuća, staklo, cement) što su zaštićeni carinskim stopama od 14 ili 15% i nakon petogodišnjeg prijelaznog razdoblja. Ostali industrijski proizvodi zaštićeni su stopama od 5 do 14% osim proizvoda na uvoz kojih se primjenjuje načelo nulte stope temeljem pregovora Urugvajske runde, a primjenjuje ih se pri uvozu proizvoda što se ne izrađuju u Hrvatskoj. Za najosjetljivije proizvode, poput kovinskih ruda i sirovina te papira, zadržane su stope od 5 ili 10%. Carine za kemijske proizvode ostat će 5,5% i nakon prijelaznog razdoblja. Prosječna carinske pristojbe za poljoprivredne proizvode smanjene su u trenutku pristupanja s 33,7 na 25%, a nakon prijelaznog perioda od 5 do 7 godina bit će smanjene na 15,5%.

Snižavanje carina kao rezultat rundi pregovora u okviru GATT-a i WTO-a, prisililo je države na uvođenje necarinskih mjera zaštite. Unatoč tome, carinska zaštita je ostala najrasprostranjeniji instrument vanjskotrgovinske politike. Snižavanje carina kao rezultat rundi pregovora u okviru GATT-a i WTO-a, prisililo je države na uvođenje necarinskih mjera zaštite. Unatoč tome, carinska zaštita je ostala najrasprostranjeniji instrument vanjskotrgovinske politike

Bescarinske mjere zaštite u Hrvatskoj

Uz uobičajene carinske mjere zaštite, postoji vrlo široka lepeza necarinskih mjera. Njihova netransparentnost uzrok je nastojanjima WTO-a za njihovim ukidanjem ili tzv. tarifikacijom, koja predstavlja preračunavanje u carinski ekvivalent dosad korištenih bescarinskih mjera. Na ovaj se način omogućuje transparentnost uz zadržavanje iste razine zaštite. Proces trgovinske liberalizacije pod okriljem WTO-a zahvatio je i Hrvatsku u pretpristupnom razdoblju kada je djelatno uključena u proces uklanjanja tehničkih prepreka trgovini. Primjetni pomaci učinjeni su ukidanjem brojnim necarinskih ograničenja ili uključivanjem njihovih zaštitnih učinaka u carinske stope u šestogodišnjem razdoblju aplikacije na članstvo WTO-a.

- ✓ Kvantitativna ograničenja

Kvantitativna ograničenja predstavljaju limit izražen u fizičkim jedinicama ili novčanoj vrijednosti kao krajnjoj veličini mogućeg uvoza. Republika Hrvatska je naslijedila trgovinski režim bivše Jugoslavije koji je u velikoj mjeri bio zasnovan na ovoj vrsti ograničenja. Izgradnjom novog vanjskotrgovinskog režima, kreiranog pretežno sukladno zahtjevima WTO-a, uvoz na režimu kvantitativnih ograničenja i uvoznih dozvola bio je zanemariv i te se mjere nije primjenjivalo radi zaštite domaće industrije. Odredbe koje su dopuštale uvozna ograničenja (Zakon o trgovini, NN 75/99) radi zaštite mladih industrija ukinute su iste godine. Kvantitativna ograničenja bila su na snazi za grupu osjetljivih proizvoda[2] kao potpora uspostavi tržišne ekonomije i pomoći obnovi ratom uništenih područja,

- ✓ Sanitarne i fitosanitarne mjere

Cilj je sanitarne i fitosanitarne kontrole smanjenje opasnosti po javno zdravlje provjerom deklariranih sastojaka i stvarnog sadržaja kao i sukladnost s navedenom kvalitetom, ambalažom i etiketom primjenjujući propise u skladu sa Sporazumom o tehničkim preprekama trgovini. Zakon o zdravstvenoj ispravnosti i zdravstvenom nadzoru nad namirnicama i predmetima opće uporabe (NN 1/97), Zakon o sanitarnoj inspekciji (NN 27/99), Zakon o otrovima (NN 27/99, 37/99) definira proizvode nad kojima se primjenjuje sanitarna kontrola u cilju očuvanja zdravlja ljudi. Proces usklađivanja fitosanitarnih propisa sa Sporazumom o sanitarnim i fitosanitamim mjerama WTO-a završen je tijekom svibnja 1999. godine. Sustav veterinarske inspekcije na graničnim prijelazima posve je usklađen sa zahtjevima EU i Sporazuma o sanitarnim i fitosanitamim mjerama. (Jurlin, 2002, str. 7).

- ✓ Carinski postupak

Carinski postupak predstavlja sve mjere primijenjene kod uvoza robe s ciljem njezine adekvatne evaluacije i naplate propisanih uvoznih pristojbi. (Ružić, 2002, str. 18). Svakodnevno se primjenjuje, ali u pojedinim slučajevima tzv. šikanoznog postupka može predstavljati posebnu mjeru s teško procjenjivim stupnjem zaštite.

- ✓ Politika javnih nabavki

[2]poljoprivredni i prehrambeni proizvodi, tekstilna prediva, strojevi, cement, željezo i čelični proizvodi

Pod pojmom "javnih nabavki'' obuhvaćen je skup propisa i pravila koji državi, njenim tijelima i tijelima s javnim ovlastima propisuju određene postupke prilikom kupnje roba i usluga, pošto tijela s javnim ovlastima ne stječu samostalno financijska sredstva. Temeljni cilj ovih propisa je osigurati gospodarski opravdano trošenje i nadzor proračunskih sredstava, odnosno sprječavanje uporabe sredstava poreznih obveznika u proizvoljne svrhe (Švaljek, 2003. str. 18) Hrvatska je pristupom WTO-u u studenom 2000. godine preuzela obveze koje proizlaze iz multilateralnih sporazuma u sklopu WTO-a.

✓ Normizacija i mjeriteljstvo

Osiguranje slobodnog kretanja roba, usluga i kapitala od presudne je važnosti u funkcioniranju svakog tržišta, a zapreku, prvenstveno u kretanju roba i usluga čine neusklađeni tehnički zahtjevi kojima proizvod, postupak ili usluga moraju udovoljiti kako bi se slobodno mogli staviti u promet na tržištu. Postojanje različitosti u tehničkim zahtjevima predstavlja zapreku koja se naziva "tehničkom zaprekom trgovini[5]" (Matasović, 2002. str. 4) Postojanje hrvatskog tehničkog zakonodavstva sukladnoga zakonodavstvu EZ-a ujedno omogućuje smanjenje tehničkih barijera slobodnom kretanju roba i usluga iz EU-a u Hrvatsku. Postojanjem usklađenog tehničkog zakonodavstva, partneri i gospodarstvenici ulaskom na hrvatsko tržište ulaze u tržišni prostor jednakih zahtjeva. Nadzor nad tržištem postaje lakši, jer roba koja se stavlja na tržište mora u zemlji nastanka zadovoljiti iste zahtjeve, mora biti ispitana prije stavljanja na tržište, a hrvatskim ispitnim i certifikacijskim organizacijama pruža se mogućnost osposobljavanja za ispitivanje i potvrđivanje sukladnosti prema odrednicama propisanim u EZ-u.

✓ Zaštita potrošača

Opći cilj uređivanja tržišta je zaštita zdravlja ljudi i interesa potrošača te njegovo učinkovito djelovanje u Republici Hrvatskoj. Zaštita potrošača predstavlja civilizacijsko dostignuće, ali i idealan poligon za zaštitne mjere od robe stranog podrijetla pod izlikom očuvanja okoliša, zdravlja ljudi i životinja i si. Zaštita potrošača, u smislu fizičkih osoba koje na tržištu djeluju za svoje neprofesionalne potrebe, u Hrvatskoj je tijekom vremena prepoznata i priznata kao područje koje treba posebnu politiku zaštite, u čemu je najznačajniju ulogu imala EU i Vlada RH.

Kompleksnost hrvatske vanjskotrgovinske politike u trenutku stvaranja zone slobodne

trgovine s EU dodatno naglašavaju sporazumi o liberalizaciji trgovine s drugim državama

4. ZAKLJUČAK

Postoje mnogi razlozi zašto je svaka zemlja zainteresirana za uključivanje u međunarodnu razmjenu. Najvažniji je taj što razvoj društvenih proizvodnih snaga izaziva specijalizaciju proizvodnje i proizvodnju robe u velikim količinama pa tržište postaje preusko za njihov plasman. Zbog toga je potrebno pronalaziti nova tržišta, što se postiže izvozom roba. Osim toga, izvozom se ostvaruju devizna sredstva, koja mogu poslužiti za uvoz deficitarnih roba ili proizvoda koji se u vlastitoj zemlji ne proizvode radi zadovoljavanja potražnje u zemlji. Uvozom se može zadovoljavati potražnja za reprodukcijskim materijalom, strojevima, aparatima, uređajima i raznovrsnim gotovim proizvodima proizvodne ili osobne potrošnje. Na makroekonomskoj razini uvoz je ekonomska nužnost ostvarenja ciljeva ukupnog gospodarskog razvoja te osiguranja ravnomjerne javne, proizvodne i široke potrošnje. Sa stajališta države uvoz se javlja kao ekonomska nužnost u svrhu ostvarivanja ciljeva ukupnog gospodarskog razvoja te osiguranja ravnomjerne javne, proizvodne i široke potrošnje. Pritom ne treba zanemariti ni socijalnu komponentu osiguranja opskrbe stanovništva određenim proizvodima iz inozemstva na koje je domaće stanovništvo naviklo, ili bi pomanjkanje takvih uvoznih proizvoda moglo izazvati ozbiljne poremećaje u normalnom funkcioniranju društva u cjelini. Iz svega navedenog vidljivo je koliko je bitna povezanost poduzetništva i vanjske trgovine. Vanjskotrgovinska razmjena Republike Hrvatske došla je u stanje koje mora zabrinuti svakog ozbiljnijeg ekonomista pa i ekonomski osviještenog političara. Izvoz je u razdoblju od 1992.do 1997. padao po prosječnoj godišnjoj stopi od 1,16 posto, a uvoz je rastao po stopi više od deset puta većoj odnosno 15,38 posto. U pet godina nominalne stabilizacije hrvatskog gospodarstva nakon stjecanja neovisnosti robni se uvoz više nego udvostručio dok se izvoz apsolutno smanjio te je posljedica takve dinamike rekordan deficit robne razmjene sa svijetom u 1997. godini koji je dosegao 4 782milijuna USD. Istodobno se vanjski dug Republike Hrvatske približio rekordnom iznosu od gotovo šest milijardi američkih dolara. Tendencija stagnacije međunarodne razmjene nastavlja se i u trećem tisućljeću, a prati ju gotovo neizmijenjena gospodarska politika. Članstvo Hrvatske u EU donijelo je znatne promjene u brojnim segmentima poslovnog života u Hrvatskoj. Da bi se smanjila uvozna ovisnost neophodno je povećati proizvodnju onih proizvoda za što postoje

proizvodne mogućnosti kao što su proizvodi i prerađevine od goveđeg i svinjskog mesa, mesa peradi te kravljeg mlijeka. Istodobno domaća proizvodnja treba nuditi proizvode koje traži svjetsko, posebno tržište Europske unije, kao što su npr. ekološki proizvodi za čiju proizvodnju postoje u Hrvatskoj uvjeti. Bitno je istaknuti da je uvozni posao vrlo složen te da svaki poduzetnik u vanjskoj trgovini koji se bavi poslovima uvoza i koji obavljanjem tih poslova želi ostvariti odgovarajuću dobit treba dobro poznavati međunarodno tržište, kretanje cijena robe i usluga na međunarodnom tržištu, komercijalne i financijske uvjete nabave robe ili gospodarskih usluga iz inozemstva, mogućnost financiranja i kreditiranja uvoznih poslova, robne rizike koji prate te poslove i sl. Niti jedna zemlja u svijetu ne može osigurati proizvodnju svih vrsta roba neophodnih za životne potrebe, te je uvoz razumljiva nužnost, međutim, pravilna analiza mogućnosti vlastite proizvodnje, potrebe tržišta te adekvatne zakonske regulative su pravi put za uvođenje balansa između uvoza i izvoza jedne zemlje.Hrvatska je zemlja u razvoju, mala po svojoj zemljopisnoj veličini, političkom značenju,veličini tržišta, proizvodno-tehnološkom i izvoznom potencijalu, utjecaju na formiranje cijena u svom tržišnom okruženju itd., š to sve uvjetuje da se RH treba selektivno razvijati i specifično ponašati, slično kao i mnoge male naprednije europske zemlje.Kao što se zbog robne strukture uvoza moglo i očekivati, Hrvatska najviše uvozi iz EU, više od 60% ukupnoga uvoza, a od ostalih su zemalja važne Slovenija i neke druge bivše članice CEFTA koje su godine 2004. postale punopravne članice EU, čime će tržišna koncentracija hrvatske vanjske trgovine znatno porasti. Zahvaljujući turističkom sektoru i doznakama suzbija se negativna trgovinska bilanca, međutim ako se njima dobro ne upravlja, izraziti devizni priljevi također mogu imati negativne učinke prelijevanja i pridonijeti narušavanju konkurentnosti. Može se zaključiti da je Hrvatska i dalje suočena sa znatnim izazovima za ostvarenje vanjske ravnoteže. Makroekonomski rizici osobito nastaju zbog velike količine vanjskihobveza i posebno zbog velikog udjela dužničkih instrumenata. No, napokon, nastavak pozitivnih trendova u vanjskotrgovinskoj razmjeni uz smanjenje deficita u vanjskotrgovinskoj bilanci. Prema posljednjim podacima DZS-a o robnoj razmjeni RH s inozemstvom, u lipnju ove godine je zabilježen godišnji rast izvoza za 19,9% uz istovremeni rast uvoza za 8,2%. Snažnijim rastom izvoza od uvoza roba, deficit robne razmjene je na godišnjoj razini smanjen na 590,9 mil eura (-7,4%). Vrijednost robnog izvoza u lipnju je iznosila 1,03 mlrd eura dok je uvoz roba iznosio 1,62 mlrd. eura pa je pokrivenost uvoza

izvozom iznosila 63,5% (6,2 pb više nego u istom periodu lani). U razdoblju od siječnja do lipnja deficit robne razmjene iznosio je 3,5 mlrd eura što je za 70,5 mil eura (-2%) manje u odnosu na isto razdoblje 2014. Pri tome je vrijednost plasiranih roba u inozemstvo u promatranom razdoblju iznosila 5,5 mlrd. eura (+12,2%), a uvezenih preko 9 mlrd. eura (+6,2%). Pokrivenost uvoza izvozom iznosila 60,9% (3,3 pb više nego u istom periodu lani).Promatrano prema NKD-u, u prvih šest mjeseci djelatnost poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo uz godišnji rast robnog izvoza od 23,1% te rast uvoza za 13,9% bilježi poboljšane pokazatelja pokrivenosti uvoza izvozom za 6,7 pb (89,6% vs 82,9%). Vrijednosno najznačajnija djelatnosti, prerađivačka industrija u promatranom šestomjesečnom razdoblju također je ostvarila snažnije godišnje stope rasta izvoza od uvoza, 12,4% naspram 8,7%. Posljedično pokrivenost uvoza izvozom poboljšana s 59,9% koliko je iznosila u prvoj polovici prošle godine na 62% u prvoj polovici 2015.Unutar prerađivačke industrije koja čini 87,7% izvoza u prvih šest mjeseci suficitarne djelatnosti odnosno one čija je vrijednost izvoza veća od uvoza su prerada drva i proizvoda od drva i pluta, proizvodnja proizvoda od slame i pletarskih materijala, proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda, proizvodnja gotovih metalnih proizvoda, proizvodnja ostalih prijevoznih sredstava/brodovi, te proizvodnja namještaja.Rast izvoza je zabilježen i u djelatnosti opskrbe električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija 16,4% (rast uvoza za 22,1%), opskrba vodom, uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te sanacije okoliša 20,3% (pad uvoza za 9,7%). S druge strane djelatnost rudarstvo i vađenje je zabilježila pad izvoza od 16% uz istovremeni pad uvoza za 21,6%, no kako je izvoz zabilježio blaži pad, posljedično je poboljšana pokrivenost uvoza izvozom i ovoj promatranoj industriji - 8,2% vs 8,8%. Godišnji pad izvoza i uvoza je zabilježen i u preostalim djelatnostima. Iako podaci o rastu robnog izvoza ohrabruju te upućuju na sve veću orijentiranost privatnog sektora na izvozna tržišta ostaje činjenica da je robni izvoz ograničen uskom bazom te relativno niskom konkurentnošću domaće industrije. S druge strane uvoz ograničava i dalje slaba domaća potražnja te djelomična supstitucija s domaćim proizvodima. Na razini cijele godine očekujemo nastavak snažnijeg rasta izvoza od uvoza uslijed oporavka na tržištima naših trgovinskih partnera što će u konačnici rezultirati pozitivnim doprinosom neto inozemne potražnje BDP-u.

Diana Ostović

LITERATURA

Knjige:

1. ANDRIJANIĆ, I.: Vanjska trgovina – kako poslovati s inozemstvom, Mikrorad, Zagreb, 1999., str. 475.
2. DRUŽIĆ, I., SIROTKOVIĆ, J.: Uvod u hrvatsko gospodarstvo, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Politička kultura, Zagreb, 2002., str. 214.
3. Grgić I., Levak V., Zrakić M., Vanjskotrgovinska razmjena Republike Hrvatske poljoprivredno prehrambenim proizvodima, Sveučilište u Zagrebu, Agronomski fakultet i CIGR , 2012., Str. 63-73.
4. KATUNARIĆ, A.: Vanjska trgovina – principi i praksa, Poduzeće–banka, Zagreb, 1983., str. 29.– 30.
5. Samuelson P.A., „Osnove ekonomske analize“, 1947.

Ostali izvori:

1. Alijagić M., Međunarodna ekonomija, skripta, Veleučilište "Nikola Tesla" u Gospiću, Gospić, 2014
2. AMON, F. i dr., Priručnik o trgovini s inozemstvom, RRiF, Zagreb, 1998., str. 324.
3. Gašić M., Suvremeno poduzetništvo u korelaciji s vanjskom trgovinom, skripta
4. Grgić I., Zrakić M., Županac G., Hrvatska vanjskotrgovinska razmjena poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, agronomskiglasnik 4-5/2011., ISSN 0002-1954, *Pregledno znanstveni članak*
5. Statistički ljetopis RH 2005., http://www.dzs.hr (25.10.2015.) i Gospodarska kretanja 2006., Hrvatska gospodarska komora, siječanj 2006
6. Gospodarska kretanja 2006., Hrvatska gospodarska komora, siječanj 2006.
7. „Uvoz i izvoz po proizvodima carinske tarife i zemljama porijekla (tab 45. i tab 46.)., za razdoblje od 2000. - 2010. DZS RH, http://www.dzs.hr
8. Europska komisija, Izvješće za Hrvatsku 2015. s detaljnim preispitivanjem o sprječavanju i ispravljanju makroekonomskih neravnoteža, Bruxelles, 26.2.2015.

9. Cvjeta uvoz, Ukupni hrvatski izvoz pokriva samo 60 posto uvoza, Objavljeno 2. ožujka,2015., http://www.glas-slavonije.hr/262483/1/Cvjeta-uvoz-Ukupni-hrvatski-izvoz-pokriva-samo-60-posto-uvoza
10. Smanjenje deficita u vanjskotrgovinskoj bilanci, članak, objavljeno 09. rujan 2015., http://poslovniportal.hr/poslovna-i-financijska-trzista/item/2660-smanjenje-deficita-u-vanjskotrgovinskoj-bilanci

POPIS TABLICA

Tabela 1: Vanjskotrgovinska bilanca Republike Hrvatske u razdoblju između 1994. i 2005. godine 14
Tabela 2: Uvoz prema Međunarodnoj klasifikaciji ekonomske namjene proizvoda 15
Tabela 3: Uvoz prema NKD–u, 2002.–2004. 16
Tabela 4: Uvoz po regijama i ekonomskim grupacijama zemalja 16
Tabela 5: Uvoz prema robnim sektorima 23
Tabela 6: Uvoz prema ekonomskim grupacijama zemalja 24

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1: Najvažnije države partneri u uvozu Republike Hrvatske 1994. 1998. i 2002. godine (u 000 USD)..... 18
Grafikon 2: Prvih deset vrijednosno uvoznih odredišta poljoprivredno-prehrambenih proizvoda Hrvatske (Ukupan uvoz=100) 19
Grafikon 3: Pokrivenost uvoza izvozom Hrvatske u razdoblju 2001. – 2006. godine..... 20
Grafikon 4: Pokrivenost uvoza izvozom ukupno i za poljoprivredno-prehrambene proizvode i projekcija za 2013. godinu..... 21